

VISUL LUI TORDEL: ÎNTRE GARIZIM ȘI EBAL, ȚARA CANAANULUI

Autor: Adrien Defrance | 29 iulie 2023

„Ascultă-mă, băiete. Prima oară mi-ai atras atenția în timpul partidei de popice. Părei... cum să spun? Părei atât de curajos. De aceea, te-am pus la încercare ca să vad dacă ești capabil să te supui fără a conțeni. Mi-ai demonstrat că ești!”

Așa se termină nuvela intitulată *Visul lui Torkel* a autorului suedez August Strindberg (1849-1912). Această nuvelă filozofică surprinde povestea unui tânăr fiu de marinar, care trăiește într-o sărăcie lucie împreună cu tatăl său, pe o insulă aridă, ai cărei locuitori sunt cu toții alcoolici și morocănoși. Și totuși, acest cadru lipsit de speranță nu destramă în niciun fel ambițiile eroului eponim: onest și curajos, năzuiește către malul celălalt al strâmătorii, acolo unde sălășluiește un paradis plin de locuitori nonșalanți, cu aspect angelic, și unde viața nu este decât joc, sărbătoare și activități tipice unui orașel de pe malul lacului. În port, ofițeri chipeși și demni se ocupă de o corabie a cărei siluetă se distinge pe orizontul albastru, înainte să dispară în masele moi de nori ca într-un vis. Pentru a ajunge în acest ținut minunat, Torkel pornește într-o călătorie inițiativă, deopotrivă morală și spirituală, presărată cu obstacole și tristeți pe care le va depăși grație bunăvoinței și inteligenței sale. Descoperind urâtenia oamenilor și tirania aparențelor, frumusețea naturii și durerea provocată de deziluzie, Torkel își cultivă caracterul, își întărește credințele și își însușește înțelepciunea stoică.

La început, privirea maniheistă a lui Torkel nu se concentrează decât asupra contrastelor flagrante dintre insulele Skasmund și Fagervik: prima, sumbră, lamentabilă, aproape depopulată și unde nimic nu crește, face ca bogățiile, succesul și voluptatea insulei învecinate să fie cu atât mai impresionante. Aici, viața nu este decât brutalitate, melancolie și năzuință; dincolo, existența este suavă, surâzătoare și fără lacrimi. Torkel nu se poate abține din a visa la această diptică, deși bătrânul Vickberg, devenit un om evlavios după ani de zile de vicii, l-a avertizat: „Noi doi suntem aici, în

vârful muntelui Garizim, care este muntele binecuvântat. Dincolo, crezi că se află Țara Canaanului, dar care, în realitate, este un loc al pierzaniei. Acolo se trăiește în fiecare zi în păcat și în depravare. Da!” Această tiradă, accentuată de un semn al exclamării evocator, nu reușește să denigreze imaginea despre pământul care îi e promis eroului. Acesta posedă sufletul unui aventurier romantic, al cavalerului în slujba căutării unui ideal, al unui vagabond care contemplă o mare de nori... Cu siguranță, nu este decât un copil, inteligent și descurcăreț, dar lipsit de experiență. După arestarea tatălui său de către autorități, sare într-o barcă spartă și vâslește din toate puterile către destinul său.

De cealaltă parte a mării, Torkel acostează la marginea unei păduri populate de bărbați, femei și copii radioși, care se bucură de o viață fără greutate, fără țipete, fără dispute. Au chipurile zâmbitoare, trupurile palide și înveșmântate cu haine încântătoare și radioase. Eroul este angajat într-un restaurant, unde este flatat, răsfățat și admirat pentru hotărârea sa. Pare că raiul a coborât pe pământ, iar Torkel înoată într-o mare de fericire. Starea de sărbătoare durează până în ziua următoare, iar noaptea, încununată de delicatețea unei muzici invizibile, îmbătată de parfumuri și de bucurie, poartă protagonistul până la răsăritul soarelui. Visul continuă liniștit, până când se transformă într-un coșmar: într-o dimineață, stăpânul hotelului uită să trezească servitorii. Torkel întârzie la lucru, superiorul său refuză să-și recunoască propria neglijență, iar Torkel este pedepsit cu două palme. Însăpăimântat de acest sacrilegiu, fuge în pădure și, dorind să culeagă o floare dintr-un câmp, este asaltat de un țăran. Iată că eroul își reia infernala cursă prin pădure. Departe de cel care-l urmărea, Torkel aruncă un ochi în jur și recunoaște un cuplu de dansatori calmi, pe care i-a văzut la sărbătoare în seara venirii sale. Blestemul muntelui Ebal se revelează privirii lui Torkel și pare că îl înghite...

În ciuda unei bruște și dureroase dezvrăjiri, Torkel nu se lasă doborât de obstacole. Pe parcursul nuvelei, învață din greșelile sale, recunoaște semnele care se arată în viața sa, începe să le înțeleagă și să și le însușească. Momentul de trezire morală se declanșează în momentele de răscruce: rezistă tentației de a termina paharul de vin al unui client care l-a lăsat pe masă după sărbătoare și respinge gândurile rele care îl îndeamnă să-i ceară lui Dumnezeu să distrugă această insulă, așa cum a făcut cu Sodoma și Gomora. Parcursul lui Torkel este unul dialectic și îl forțează să-și ajusteze propria viziune despre lume. Oamenii nu sunt nici buni, nici răi. Această idee este reluată subtil de-a lungul intrigii, înainte de a fi afirmată fără subtilități în discursul final al mentorului lui Torkel. În realitate, locuitorii insulei Fagervik nu sunt mai buni decât cei ai insulei Skarsmund. Și aici, și acolo, oamenii suferă din cauza nedreptății, o perpetuează, iar lumea este imposibil de reparat. Tatăl eroului, în ciuda reputației de alcoolic, nu este beat în seara în care se scufundă nava - pe nedrept, curtea îl găsește vinovat, hotărând să îl demită. Totuși, nedreptatea lumii nu reprezintă o scuză pentru comportamentele individuale. Tatăl lui Torkel, deși este un om necinstit, face tot ce îi stă în putere pentru ca fiul său să fie onest, presupunând, pe bună dreptate, că într-o zi, acest lucru i-ar putea fi de folos. Autorul nu descrie o lume gnostică, în care doar răul triumfă: în ciuda tuturor

suferințelor, trebuie să facem ceea ce e drept, indiferent cu ce preț.

Acesta este mesajul nuvelei, învăluit de pietismul lui August Strindberg. Nu putem pune pe nimeni pe un pedestal, iar răbdarea este cea mai frumoasă dintre virtuți. Trebuie întors și celălalt obraz în fața persecutorilor, căci justa retribuție va veni în cele din urmă, într-o formă diferită de cea la care ne așteptăm. „Refugiul în pădure”, pentru a utiliza o formulă jüngeriană - este deopotrivă necesar pentru a scăpa de răutatea oamenilor care au încetat să mai aprecieze frumusețea naturii. În bună parte descriptivă, nuvela oferă un portret pozitiv al mării și al elementelor cadrului natural, opunându-le sugestiv universului industrial al construcțiilor umane, fragile și destinate să cadă în ruină. De-a lungul nuvelei, trei arbori au o încărcătură simbolică foarte mare: după ce își pierde slujba, tatăl lui Torkel taie cu toporul un vechi pin, care tronează asupra munților insulei Skasmund, și care servea drept punct de reper pentru corăbii; ceilalți doi sunt arborii gemeni ai insulei Fagervik care, din cauza contactului neobosit al trunchiurilor lor, sunt pe cale să stârnească un incendiu. Omul, marcat de *hybris*, încearcă să îmblânzească o natură care are mereu ultimul cuvânt. Pentru a duce o viață bună, trebuie să renunțe la pretențiile sale prometeice, ceea ce nu înseamnă că trebuie să se abandoneze providenței, ci că trebuie să caute mereu căile înțelepciunii creștine și stoice.

În încheiere, recomand cu căldură nuvela lui August Strindberg, *Visul lui Torkel*, o povestire filozofică, cu o narațiune bine construită și care prezintă cititorului perspectiva unui tânăr erou și evoluția viziunii sale asupra lumii. Cu toate acestea, paragraful final limitează interpretările pe care le-am putea propune: lucru trist din punctul de vedere al exercițiului imaginației, dar care clarifică scopul moralizator al povestirii. Pentru a termina această operă care prezintă, de altfel, o desfășurare a acțiunii subtilă și poetică, autorul trebuie să se asigure că mesajul său își atinge scopul fără stângăcii. Garizim și Ebal, sunt, înainte de toate, spații metafizice, la fel ca Țara Canaanului. Ele există în conștiința omului, iar acesta poate să călătorească dintr-un loc în altul făcând experiența lumii fizice. Călătoria lui Torkel este, înainte de toate, un periplu interior; virtuțile sale, printre care se numără perseverența și curajul, sunt recompensate prin apariția sa, deopotrivă metafizică și concretă, pe o minunată fregată, în finalul povestirii. Astfel, universul material și visul sunt reconciliate într-o metaforă în care corpul și spiritul se confundă într-o logică a încarnării creștine.

Imagine: Mount Ebal and Mount Gerizim; Sursa: Wikimedia Commons